

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בחג השבועות תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ק"ג

בקידושא רבא יום א' דשבועות

ובזה אמינא לבאר מה שאמר ה' למשה בשליחותו הראשונה לפרעה, ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני בכורי ישראל וגו' ותמאן לשלחו וגו' (שמות ד-בב). דקדק ה' שיאמר לו כי עם ישראל הם בניו. והיינו כי משה שאל את ה', מי אנכי כי אלך אל פרעה, וכי אוציא את בני ישראל ממצרים (שם ג-יא). וברש"י מה זכו ישראל שיעשה להם נס ואוציאם ממצרים. והשיב לו ה', בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. שיקבלו ישראל התורה, והיא הזכות העומדת לישראל. ומעתה גם פרעה לא ירצה לשלחם שיאמר מה זכו ישראל, ומה נשתנו אלו מאלו. אך התשובה היא שיש להם זכות קבלת התורה. ועל זה יטעון, הא התורה שייכה להמלאכים משום טענת בר מצרא, ולא יתכן שישראל יקבלוה. על כן הקדים לו, בני בכורי ישראל וגו', ואצל בן ליכא דינא דבר מצרא.

ועל פי זה יש לבאר מה שביקש משה את פרעה בתחלת השיעבוד, שיתן את יום השבת ליום מנוחה לישראל במצרים (טור א"ח סימן רפא). וכאשר בא זמן גאולתם אמר תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה (ה-ט), ואיתא במדרש (שמו"ר ה-יח) אל יהי נפישין ביום השבת ע"כ. והיינו שביטל מהם מנוחת יום השבת. והענין הוא, על פי מה שכתב בבני יששכר (שבת ט-ו) במה דקיימא לן גוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח); כי ה' קידש את השבת מבראשית, ובו שבת הוא ית"ש מכל מלאכתו. ואם כן נקרא שבת שרביטו של מלך,

בגמרא (עבודה זרה ב:) לעתיד לבוא אומרים אומות העולם לפניו, רבונו של עולם כלום כפית עלינו הר כגיגית ולא קבלנוה כמו שעשית לישראל, דכתיב (שמות יט-יז) ויתיצבו בתחתית ההר, ואמר רב דימי בר חמא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא הר כגיגית על ישראל, ואמר להם אם אתם מקבלין את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, מיד אומר להם הקדוש ברוך הוא הראשונות ישמיעונו שנאמר (ישעיה מג-ט) וראשונות ישמיענו, שבע מצות שקיבלתם היכן קיימתם ע"כ.

ויש לומר עוד כוונה בזה, דהנה כולי עלמא בשבת ניתנה תורה (שבת פו:). ונראה בטעם הדבר, דהנה במתן תורה אמרו המלאכים (תהלים ח-ב) תנה הודך על השמים (שם פח:). וביאר בראש דוד להחיד"א (פ' בא בדי"ה ואפשר) שהמלאכים באו בטענת דינא דבר מצרא, שהתורה היא בשמים, והם קרובים אליה, ותנה הודך על השוכנים בשמים. אך לא זכו בדינם, דלגבי בן ליכא דינא דבר מצרא, דבנים הם ראשונים לפני כל אחד לקנות נכסי אבותיהם. וכיון דבנים אתם לה' אלקיכם (דברים יד-א), ולכן הם עדיפא לקבל התורה ע"כ. וזהו שאמרו במשנה (אבות ג-ד) חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה. הסמיך התנא שני הדברים הללו יחד, כי התורה היא כלי חמדה, שהמלאכים חמדוהו לקבלה, ואף על פי כן ניתנה לישראל, כי חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, ואין להמלאכים טענת בר מצרא.

והמשתמש בו חייב מיתה (שם צה.), ולכן גוי ששבת חייב מיתה, מה שאין כן ישראל ניתן להם השבת לאות ולעדות שהם בנים, ויכולין שפיר להשתמש בשרביט אביהם ע"ש.

ולכן ביקש משה שיתן פרעה לישראל את יום השבת למנוחה, ובזה יעיד הוא עצמו כי ישראל הם בנים למקום, וממילא יהיה להם בזה אחר כך זכות קבלת התורה, שהם קודמים לקבלה מהמלאכים. ולכן אחר כך כאשר ראה פרעה שה' רוצה לגאלם, ואם כי אין להם זכות, מכל מקום עומדת להם זכות קבלת התורה שלעתיד, על כן ביטל מהם מנוחת יום השבת, להורות שאין הם בנים למקום, וממילא לא יוכלו לקבל התורה, כי המלאכים קודמים. – ולכן בשבת ניתנה תורה לישראל, להורות כי במה ששמרו תמיד את השבת, אשר זה מורה שהם בנים למקום, על כן ראויים הם לקבל התורה, ואין להמלאכים טענת בר מצרא.

*

אמנם יש לומר בזה עוד, דאיתא בגמרא (בבא מציעא שם) דבשותפי לית בה משום דינא דבר מצרא ע"ש. והרי אמרו (שבת ק"ט): כל המקדש וכו' ואומר ויכולו, כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית ע"ש. (וכמו שביאר בארוכה באור החיים הק' (בראשית ב-ג) שעל ידי שמירת שבת יש קיום לעולם, והוי שותפין ע"ש). על כן בזכות שמירת השבת, שאנו שותפין להקב"ה, אין בנתינת התורה לישראל טענת בר מצרא.

אך יש לדון בזה, דרש"י סבירא ליה שם דהא דבשותפי ליכא משום בר מצרא, היינו רק כשהשותף מכר לחבירו חלקו באותה שדה שהם שותפין בה, אז הוא קדום להמצרן. ודעת הרא"ש שם דאפילו אם הוא שותף עמו בסחורה ובדברים אחרים גם כן אין המצרן יוכל לסלקו ע"ש. ואם כן בשלמא לדעת הרא"ש אתי שפיר, כיון שאנו שותפין יחד במעשה בראשית, על כן גם לגבי נתינת התורה ליכא דינא דבר מצרא. אבל לדעת רש"י, מה יועיל שאנו שותפין במעשה בראשית, הלא אין אנו שותפין בתורה.

אמנם יש לומר בזה, כי באמת גם בהתורה אנחנו שותפים, כי ה' שומר תורתו, ואנו שומרים תורתו.

שהרי מתחילת הבריאה קבלנו עלינו השבע מצות שאנו מקיימים, ואם כן כבר קבלנו מקצת מהתורה, והמלאכים אין להם בהתורה מאומה, ובשותפי לית בה משום בר מצרא. – ומעתה אין טענה גם לאומות העולם למה לא כפו גם אותם לקבל התורה, כי הם אינם שותפין בהתורה, כי הראשונות ישמיעונו, שבע מצות שקיבלתם היכן קיימתם, ואם כן לגבי נתינת התורה להם, שפיר יש להמלאכים דין קדימה משום בר מצרא, ואין הם מסכימין ליתן אותה להם, ועל כן לא יתכן ליתן אותה לאומות העולם.

*

ובראש דוד (פ' בשלח) הביא עוד טעם לדחות טענת המלאכים, כי אמרו (שם) דגם המוכר לאשה אין בה דינא דבר מצרא ע"ש. וכנסת ישראל כלה קרואה בנעימה, על כן אין אצלינו טענת בר מצרא. והוה שאמר הכתוב (דברים לג-ד) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, ואמרו חז"ל (פסחים מט:): אל תקרי מורשה אלא מאורשה. והכוונה תורה צוה לנו משה ולא להמלאכים. וכי תימא חלילה השופט כל הארץ לא יעשה משפט גבר, דנוהג דינא דבר מצרא. לזה אמר מורשה קהלת יעקב, אל תיקרי מורשה אלא מאורשה, ואנו כאשה ארוסתו של מלך, ולגבי אשה ליכא דינא דבר מצרא ע"כ.

והנה אמרו חז"ל (סוטה יב.) כל הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה ע"ש. ואם כן הנישואין של הקב"ה עם הכלל ישראל בודאי שהיא לשם שמים, וממילא נחשבים אנו לא רק ככלתו של הקב"ה כביכול, אלא גם כבניו, ועולה שני הטעמים בקנה אחד, כי אין דין בר מצרא באשה ובבנים.

ויש לרמז במה שאמר הכתוב במתן תורה, והר סיני וגו' מפני אשר ירד עליו ה' 'באש' (שמות יט-יח), שהוא נוטריקון ב'נים א'שה ש'ותפין, כי ירידת ה' על ההר לתת לנו התורה, ולא חשש על טענתם של המלאכים שטענו תנה הדרך על השמים, משום בר מצרא, כי יש לזה שלשה סיבות שאין כאן דינא דבר מצרא, מפני שאנו בנים למקום, וגם אנו כלתו של הקב"ה, וגם אנו שותפין יחד בעולמו ובתורתו.

נעילת החג

אומרת שירה תמיד לפני ה'. וכאשר אמר יהושע שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון (יהושע י"ב), אמר לו השמש אתה אומר לי שאדום, ומי אומר קילוסו של הקב"ה, אמר ליה שתוק ואני אומר (ילקוט שם רמז כב). ועל דרך זה הצפור שמצפצף, והימים והנהרות נושאים קול, כולם משבחים תמיד את ה'.

והנה בישמח משה כתב על הפסוק (שיר א-ב) כי טובים דודיך מיין, וזה לשון קדשו, שמעתי מצדיקים חכמי לב, שרוב הדיבור באהבה ודביקות הבורא ית"ש, מוציא מלבו האהבה. ואמרו (מנחות פז). דהדיבור רע ליין. וכן הוא בעניני אהבה, מה שהאדם מתעורר באהבה בלבו, טוב למעט הדיבור בו, כי אם כל כחו יוציא בהרבות דברים, נכבה אש האהבה ח"ו. והיינו טובים דודיך מיין, שיהיה האהבה בבחינת היין, למעט בו הדיבור ע"ש. ובאגרות הקודש להרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זי"ע (מכתב ל'), וזה לשונו, בני הזהר בדבר שאתה לומד או שומע, ואותו הדיבור פותח את פיך ולבבך, ומתלהב בחשקות לעבודת הבורא, אזי קשרו על לבך, ואל תוציא מפיו זמן רב, עד שתתיישן אצלך אותו דבר ואינו פועל עוד עכ"ל. (עיין תהלים ויגד משה מזמור ו').

ולכן בשעת מתן תורה כאשר כל הבריאה שמעו קול ה', נתעוררו באהבה רבה לבוראם, ורצו להתקשר באהבה זו, על כן כולם שתקו, ולא הוציאו שירתם בפיהם עד שתתיישב בלבם. וביתר ביאור, כי ידוע מה שפירש הבעל שם טוב זי"ע (פ' בראשית אות מח), הפסוק (תהלים קיט-פט) לעולם ה' דברך נצב בשמים. דלעולם צריך להיות כח אלקי שופע בשמים ובארץ, שיתן חיות וכח קיום, לכל יציר נוצר שיתקיים. ועל כן דבר ה' שאמר הקב"ה בעת הבריאה יהי רקיע (בראשית א-ו), עדיין עומד נצב בשמים, ומתקיים על ידי זה כל בריאת שמים וארץ. כי אינו דומה בריאת שמים

הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה (שיר ב-ד). במדרש (שהש"ר ב-יג) אמרה כנסת ישראל, הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין, זה סיני, ונתן לי שם דגלי תורה מצות ומעשים טובים, ובאהבה גדולה קבלתי אותם ע"כ. הנה התורה נמשלה ליין כמו שנאמר (משלי ט-ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי (עיין תענית ז), ומעתה הר סיני בקבלת התורה היא המרתף של יין. ונראה דידוע כי ביין יש טבע שונה משאר המאכלים והמשקאות, שבכולם כאשר הם נעשים מיושן הם נעשים גרועים בטעמם ומראיתם. לא כן יין כל זמן שיתיישן ויזקין הוא נעשה משנה לשנה משובח יותר. ולכן אמרו חז"ל (מגילה טז:) יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו, ופירש בן יהוידע (שם), כי הזקנים שכחם נחלש, הם מתחזקים במה שדעתם ניתוסף עליהם, ועל כן דעתם נוחה ביין ישן, שכל זמן שמתיישן ויזקין הוא טוב ומשובח יותר, וגם המה דומים לזה ע"ש.

והנה מתן תורה בודאי היתה חשובה מאד אצל ישראל, אבל אז לא הכירו עדיין מעלתה האמיתית של תורה, ומדי שנה בשנה שאנו מזקינים יותר, זקני תלמידי חכמים כל מה שמזקינין דעתן ניתוספת עליהם, ובכל שנה ושנה ניתוסף לנו ההשגה של חשיבות התורה. וסיני הוא מרתף של יין, שהיין כל שנה שעובר עליו נעשה טוב יותר, ועולה בחשיבותו, כן היא אצלנו חשיבות התורה, כל מה שמזקיין יותר מתיישב יותר ביינה של תורה.

*

עוד יש לומר, דאיתא במדרש (שמו"ר כט-ט) כשנתן הקב"ה את התורה, צפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, הים לא נודעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש, ויצא הקול אנכי ה' אלקיך ע"כ. גם החמה והלבנה עמדה במקומה (רבינו בחיי שמות יט-יז). וחוץ מפשוטו נראה לומר בזה עוד, כי ידוע שכל הבריאה

שם ישראל כל כך, שהרגישו מתיקות התורה ומצותיה, עד שירדה לישראל בעצמם שנאה לעכו"ם. לא רק שאנו נמנעים על פי ציווי התורה לעשות כמעשיהם, אלא שנואים הם לנו דרכיהם.

והנה היין משונה משאר כל המשקאות, שהשונה מהם נשתנה גם מהותו. שבתחלת שתייתו נעשה האדם שמח, וכאשר מרבה בשתייה דיבורו נעשה שונה, וכאשר שותה עוד יותר תנועות גופו משתנות. וכמו כן צריך להיות אצל אדם הלומד תורה, שישנה התורה כל מהותו, וכל מה שיוסיף בתורתו תהא השינוי אצלו עוד יותר, במהותו ובהנהגתו ובדיבורו. ומי שלומד ואין התורה עושה רושם לעדן אותו, הרי זה דומה רק לארגו שמונח עליו ספרי קודש, שהארגו נשאר רק עץ בעלמא. וזהו שאמר הביאני אל בית היין, זו סיני, שכל מה שמתעצם האדם בתורה הוא נעשה עדין יותר. והבית היין הוא 'סיני', שירדה משם עלינו שנאה לדרכיהם של עכו"ם.

*

ואמר שוב ודגלו עלי אהבה. ואיתא במדרש (שם) אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין, זה סיני, ושם ראיתי מיכאל ודגלו, גבריאל ודגלו, וראו עיני טקסים של מעלה, ואהבתי אותם. באותה שעה אמר הקב"ה למשה, הואיל ורצונם של בני לחנות בדגלים יחנו בדגלים. הדא הוא דכתיב (במדבר ב-ב) איש על דגלו באותות ע"כ. ושוב דרשו (שם) אל תקרי ודגלו עלי אהבה, אלא ודלוגו עלי אהבה וכו' ע"ש.

ונראה דאיתא בגמרא (שבת פח). דמלאכי השרת אמרו מה לילוד אשה בינינו. ופירש בבנינה לעתים (דרוש ל ד"ה ומעתה) דעל ידי התורה נתעלו ישראל להיות גדולים יותר ממלאכי השרת, וכמו שאמר בלעם בנבואה (במדבר כג-כג) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל, דהמלאכים שואלים לישראל מה פעל, שהם קרובים יותר להקב"ה מהמלאכים. וזהו שאמרו המלאכים מה לילוד אשה בינינו,

וארץ, ליצירת אומן איזה חפץ. שהאומן לאחר עשייתו איזה חפץ, אין להחפץ יותר שום התחברות עם האומן העושהו, כי האומן יוצר יש מיש. מה שאין כן השי"ת שעשה יש מאין, אי אפשר להבריאה להתקיים רק על ידי כח אלקי אשר בתוכו, אשר הוא הנותן בו כח ומעמידו עכדה"ק (הובא גם בתניא שער היחוד והאמונה פ"א).

ואם כן בכל הבריאה יש כח הדיבור הראשון שאמר ה' בששת ימי בראשית, וזהו מחייהו שיוכל להתקיים יש מאין. ומאז עד מתן תורה לא נשמע להם קול ה' שנית, עד ששמעו שוב פי ה' אומר אנכי ה' אלקיך, ונתעורר בהם אהבה רבה ועזה משמיעת קול ה', ולא רצו שיפיג אהבה זו, על כן לא זוו ממקומם, ולא המשיכו לדבר עד אחר מתן תורה. ולכן נמשל הר סיני למרתף של יין, שכל הבריאה אחזו אז מדתו של היין, שהקול קשה לו ומגרע טעמו וריחו.

*

אך יש לומר בזה עוד, כי תכלית התורה והמצות היא לצרף מדות בני אדם ולעדן אותם. כי האדם נברא חומר גס שמתאווה תמיד לתאות שפלות, והקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. והתורה מלמדת דעת את האדם בהנהגתו ובמעשיו. ועל זה אמרו (קידושין ל:) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה 'תבלין', לא אמר שהתורה מונעת אותו מפיתוי היצר, אלא מעדן את האדם עד שאינו מעוניין כלל בדברים גשמיים, אלא כל מאויו ותענוגו היא התורה ומצותיה, שנחמדה לו מזהב ומפז, ומתוקה לו מדבש ונופת צופים. ויפה לו שעה אחת בתורה ומעשים טובים מכל חיי עולם הבא, ומכל שכן מחיי עולם הזה. והתורה היא אצלו 'תבלין', שבה מונח השורש של כל הטעמים הטובים.

ונראה דזהו שאמרו (שבת פט:) מדבר סיני, שירדה שנאה לעובדי כוכבים עליו ע"כ. וברש"י פירש ששנא אותם ה' שלא קבלו בו תורה ע"כ. ויש לומר עוד, שנתעלו

באותות, אל תקרי באותות אלא באותיות לבית אבותם, דהיינו שיכתוב על מפות הדגלים האותיות מאבות הקדושים כנ"ל. ואז כאשר ראה בלעם הרשע שהה"א פורחת באויר, כדי שלא יהא נקרא קב"ה, אמר מה אקוב לא קב"ה א-ל עכ"ד ודפח"ח.

ועל פי זה פירש אא"ז זי"ע בספרו אבן שלמה (פ' במדבר אות ה'), מה שנאמר ודגלו עלי אהבה, ובמדרש אל תקרי ודגלו אלא ודילוגו. דזה שנכתב המ' בהדגל, ודילג אות ה' להיות פורחת, זה נקרא דילוג, שאינו נכתב כסדר, וזה הדילוג הוא מאהבת ה' לישראל, לבל יהיה אותיות קב"ה. וזהו שאמר אל תקרי ודגלו עלי אהבה, היינו שהדגלים בבחינת אהבה שלימה, רק אם תאמר ודילוגו ר"ל מה שדילג האות ה' וכתב אות מ', זה מורה אהבה שלימה ע"ש.

ויש לומר הענין שהיה נכתב שמות האבות הקדושים על הדגלים, כי בנוהג שבעולם הדגל הוא הסמל של המדינה. והנה בני ישראל עיקר קיומם ותכליתם הוא להסתכל על אבותיהם ומקור מחצבתם, כמאמר הכתוב הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו (ישעיה נא-ב), להיות תמיד נגד עיניהם מעשיהם ועבודתם איך שמסרו נפשם על רצון ה', ועבדו את ה' בתמימות, ולדמות מעשינו למעשה אבותינו אברהם יצחק ויעקב, לעשות רצון אבינו שבשמים בלב שלם, ולא לסור מדרכם. ולכן היה מפורש על הדגלים שמות האבות הקדושים, להזכיר שמהותו וקיומו של עם ישראל הוא אבותיהם הקדושים אברהם יצחק ויעקב, בדרכם יחפצון ובעקבותיהם ילכו, וממנה לא יסוגו.

ומעתה יש לומר עוד מילתא בטעמא למה היה חופף עליהם אות ה' דייקא מלמעלה. דהנה בגמרא (מנחות כט:): אמרו, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם (בראשית ב-ד), אל תקרי בהבראם אלא בה"א בראם. ומפני מה נברא העולם הזה בה"א, מפני שדומה לאכסדרה

איך נתהווה שילוד אשה יתעלה שיהיה 'בינינו', בין המלאכים לבין הקב"ה, שעומדים במדריגה יתירה מאתנו ע"כ. ומעתה כיון שהמלאכים מסודרים בדגלים, כי כן מן הראוי להעומדים סביב למלך, אם כן כעת שישראל נתקרבו עוד יותר, נתאוו גם הם להדגלים.

ועל זה דרשו, ודלוגו עלי אהבה. והענין הוא על פי מה שכתב באוהב ישראל (ליקוטים) בביאור המדרש פליאה בפסוק איש על דגלו באותות לבית אבותם, אל תקרי באותות אלא באותיות, לפיכך אמר בלעם מה אקוב לא קבה אל (במדבר כג-ח). דאיתא בספר עשרה מאמרות, שעל הדגלים היו כתובים אותיות מאבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב, דהיינו בדגל הא' היה כתוב הא' מאברהם והי' מיצחק והי' מיעקב, ועל דגל הב' היה כתוב הב' מאברהם והצ' מיצחק והע' מיעקב, ועל דגל הג' היה כתוב הר' מאברהם והח' מיצחק והק' מיעקב, ועל דגל הד' הם' מאברהם הק' מיצחק והב' מיעקב, נשאר הה"א מאברהם שהיתה פורחת באויר, ומחופפת על ישראל שלא ישלוט עליהם שום רע וקללת בלעם הרשע, על דרך הכתוב (בראשית מז-ג) ה"א לכם זרע, ושמן הה"א מתברכין ישראל ומתרבים בבנים ובזרע של קיימא.

אך לכאורה קשה, לפי מה דאיתא בזה"ק (ה"א לד): על המ"ם סתומה מלסרבה המשרה (ישעיה ט-ז), שרומזת למסע הדגלים, שנסיעתן היתה כמין מ"ם סתומה שיש לה ארבע דפנות, דהיינו ב' דגלים כמין ד' וב' דגלים השניים כמין ד' מהופכת, ובאמצע היה מחנה שכינה שהוא הארון וכל כליו ומחנה הלויים. אם כן לפי זה היה לו להמ"ם סתומה מאברהם לחופף עליהם באויר, שהיא מרומזת למסע הדגלים, והה"א תכתב על המפה. אך התירוץ על זה הוא, שהשי"ת לא רצה להזכיר על בניו הנעימים שום שם של קללה ח"ו, וכשהיה כתוב על מפה הד' ה' מאברהם והק' מיצחק והב' מיעקב, היה משמעות 'קבה' שהוא ח"ו לשון קללה. על כן היה מההכרח שהה"א תפרח באויר, והמ"ם תכתב על המפה. ובוזה יבואר המדרש, איש על דגלו

לקידושיו, שמא הרהר תשובה בדעתו (קידושין מט:). וגם ביושב על מקומו או שוכב במטתו, יוכל להתהפך מרגע לרגע להיות צדיק. וכמו שפירשו (תהלים קג-יב) כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו. שבפניה אחת כרגע משתנה האדם פניו ממזרח למערב, וכן הרחיק ממנו את פשעינו. ולכן ניתן הוראת כח התשובה באות ה"א, שהיא האות היותר קל להוציאו בפיו מכל שאר האותיות, להורות על דרכי התשובה, דלית ביה מששותא, אלא די בהרהור לבד, להשתנות בתשובה.

*

עם איז היינט יום חתונתו ושמחת לבו - יעדער איד האט מקבל געווען די תורה, אבער ער דארף פרעגן זיך אליין מיט וואס גיי אייך אוועק פון קבלת התורה, וואס וועט זיין ביי מיר מארגן אנדערש פון וואס עס איז געווען נעכטן. מיר זענען אלע שומרי תורה ומצות, מיר אלע האבן ביז יעצט אויך געדינט דעם אייבערשטן, וואס האט זיך געטוישט אין דיין לעבן זייט קבלת התורה.

עם דארף זיך גארנישט טוישן, נאר א פרישע חיות, מיט א פרישע חשק, וויסן די חשיבות פון תורה, וויסן די חשיבות פונעם לעבן, וויסן אז דאס איז הביאני אל בית היין, אזוי ווי ביי יין, יעדע בלאט גמרא וואס ער לערנט נאך, יעדע מצוה וואס ער טוהט, דארף ביי אים זיין א מוראדיגע חשיבות. ווי עלטער ער ווערט, דארף ער מער משיג זיין אז מיין נעכטיגע עבודה איז נישט געווען קיין געהעריגע עבודה, היינט האב איך מער דעת, איך בין מער אויפגעבויעט, שוין אדורך געגאנגען נאך א יאר, און נאך א יאר.

מתן תורה דארף ברענגען ביי א איד א התחדשות, ווי ביי הר סיני, עס זאל זיין ירדה שנאה לאומות העולם, איך קען נישט טוהן וואס דער גוי טוהט, נישט איך בין צוריק געהאלטן ווייל די תורה לאזט מיך נישט, נאר עס דארף זיין א שנאה לאומות העולם, ווייל תורה איז א 'כלי חמדה', די

[שפתוח מתחתיו], שכל הרוצה לצאת [ממנו לתרבות רעה] יוצא. ומאי טעמא תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה מעיילין ליה [בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגגן]. ולעיילוהו בהך [פתח תחתון דנפק ביה], לא מסתייעא מילתא [דהבא לטהר בעי סיועא מפני יצר הרע, הלכך עבדי ליה סיועא פתח יתירה] וכו'. מאי טעמא אית ליה תגא לה"א [כתר קטן בסוף גגן], אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר ע"ש. ועיין בזהר הק' (פ' נשא קכב) וכל מאן דחזר בתשובתא כאילו חזר אות ה' לאות וי"ו, ודא איהו תשובה תשוב ה' ע"כ. ואם כן האות ה"א רומזת כי לא ידח ממנו נדח, וידו פתוחה לקבל שבים. ואף אם יצא בהפתח שפתוח מתחתיו, מסייעין ליה בפתח שני שיוכל ליכנס ולהתקרב להשכינה, עד שמעלתו חוזרת בעיני ה' כמו שהיה, ואם חוזר הקב"ה קושר לו תגא, ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות לד:).

ולכן כאשר יתחמץ לב האדם בראותו הדגלים שנרשמים עליהם שמות האבות הקדושים, ויפול רוחו איך רחוק הוא ממעשיהם, ויוכל לבוא לידי עצבון איך קלקל ימי חייו בהבל וריק, היה חופף עליהם אות ה' מלמעלה, להורות להם דרכי התשובה, שבידו תמיד לתקן הכל, והקב"ה פותח שער לדופקי בתשובה, לקבלם ביתר שאת. וזהו שאמרו ודגלו עלי אהבה, שהדגלים מורים על אהבתו לישראל, שהם זרע האבות אברהם יצחק ויעקב. אמנם דילג ה' משם האות ה"א להיות פורחת באויר לחופף על ישראל, להורות כי ידו פתוחה לקבל שבים, ודלוגו עלי אהבה, מה שדילג האות ה"א מהדגלים, זה מורה על גודל אהבתו אלי, שלא ידח ממנו נדח.

ונראה דלכן נרמז ענין התשובה באות ה"א דייקא, שהיא אתא קלילא דלית ביה מששותא, שלא יאמר האדם הן אמת שמהני תשובה, אבל דרכי התשובה קשים מאד בתעניות וסיגופים וכו'. אך זה אינו, כי די לזה מחשבה בעלמא, חרטה על העבר וקבלה על להבא. והמקדש את האשה על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור, חוששין

וואוינען אין די אלטע דירה ווי מען איז געווען, מען וויל נאר האבן א יום חתונתו אויך, מען איז נישט גרייט צו טוישן דעם נאמען וואס מען האט געהאט פון פריער, דאס ווייזט אז מעיקרא איז דאס נישט קיין חופה וואס איז עשוי להתקיים. עס איז ביי אונז יום חתונתו, מיר לאזן איבער אלעס וואס איז געווען פארדעם, אונז גיי מיר זיך מדבק זיין אין דרכי התורה, דאס וועט זיין אונזער חיות, דאס וועט זיין אונזער לעבן. אונז האבן נישט דעם זעלבן נאמען וואס מיר האבן געהאט פאר דעם. אזוי ווי ביי א חתונה טוישט מען זיך דעם נאמען, אזוי זענען מיר דאך די כלה פון דעם אייבערשטן, תואר כלה מאוד נתעלה בקבלת תורה מסיני, אזוי דארף צו זיין ביום חתונתו ביום שמחת לבו.

*

מען גייט אוועק פון מתן תורה, מען גייט נישט אוועק, מען נעמט מיט מתן תורה מיט זיך. עס קומט א לאנגע זומער, א שווערע זומער מיט נסיונות, בפרט אין די מדינות, ווי עס איז אזוי אויסגעשטעלט מיט פריצות, מען דארף וויסן מען איז א איד, מען דארף זיך נישט דרייען אויף די גאסן, ווי מען דארף נישט צו גיין דארף מען נישט צו גיין. און אז מען גייט אוועק זומער זיך אויסרייען, דארף מען גיין אויף אזא פלאץ וואס איז אויסגעהאלטן, תורהדיג, עס זאל זיין אויסגעהאלטן אידיש, דאס איז די יום חתונתו, אונז האבן מקבל געווען די תורה, עס איז נישט ווייל איך וויל גיין נאר די תורה לאזט נישט, עס דארף זיין ירדה שנאה לאומות העולם, דער גוי פירט זיך אזוי, בחוקותיהם לא תלכו, מיין ציל אין לעבן איז א אנדערע סארט ווי דער גוי לעבט, א גוי ליגט אין עולם הזה, ער זאל האבן עולם הזה וויפיל ער קען, אונזער לעבן איז נישט פאר עולם הזה, אונז האבן נאך דעם א גרויסע עולם הבא. יעדן טאג וואס מיר לעבן, איז נאר א דורכגאנג צוצוקומען קונה זיין חיי עולם הבא, דאס דארף זיין די וועג פונעם לעבן.

דער עיקר איז לימוד התורה, בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין. ברוך השם עס איז נתרבה געווארן

תורה איז אונז געגעבן עס זאל זיין א כלי אוועק צו נעמען די חמדה וואס איז דא צו עניני עולם הזה.

מען ווייסט אז ביי א חתונה, דארף די כלה וואס קומט אריין צום חתן אין שטוב, איבערלאזן די דירה ווי זי איז געווען פאר דעם. זי האט געוואוינט צוזאמען מיט די עלטערן, מען לאזט אלעס איבער, פון יעצט אָן, גייט זי אריין אין א נייע דירה, מען גייט וואוינען מיט'ן חתן צוזאמען. און ווי דער סדר איז, מען טוישט די משפחה נאמען וואס מען האט געהאט פון פריער, מען טוישט זיך צו דעם חתן'ס נאמען, צו וועם זי האט חתונה.

אויב די כלה זאל זאגן פאר'ן חתן, איך בין גרייט חתונה צו האבן, איך וויל אבער נישט איבער לאזן מיין טאטע'ס שטוב, איך גיי בלייבן ווייטער ווי איך בין, און נאר פון צייט צו צייט וועל איך קומען צו דיר. אדער איך בין נישט גרייט צו טוישן מיין נאמען אזוי ווי דו הייסט. - איז די גאנצע חתונה נישט קיין חתונה, ס'איז מעיקרא שוין אויסגעשטעלט אז מען איז זיך נישט מאחד אינאיינעם, און מען איז זיך נישט מחבר צו דעם פלאץ ווי איך גיי, עס איז נאר ליתר שאת, אבער איך קען לעבן אָן דיר אויך, איך האב מיין שטוב ווי איך קען זיין אזוי ווי פארדעם. נישואין איז די טייטש מען לאזט איבער ווי מען איז געווען ביז יעצט און מען טוישט זיך, זיין אדרעס, זיין נאמען, ער גייט אויף א נייע פלאץ.

מתן תורה, סיני, איז יום חתונתו, עס איז די טאג פון אונזער חתונה, ביי א חתונה לאזט א מענטש איבער אלעס וואס איז געווען פאר דעם. אונז זענען מיר געלעגן אין עולם הזה, ביז מתן תורה האבן מיר נישט געהאט קיין תורה, מען איז געזעצן צוזאמען מיט די מצריים, וואס די מצרי האט געטוהן האבן אידן נאכגעטוהן, מען איז געלעגן אין הבלי עולם הזה, ביז עס איז געקומען יום חתונתו. אויב מיר ווילען ליגן ווייטער ווי מען איז, נאר מען איז מקבל די תורה אויך, איז דאס נישט קיין יום חתונתו. אז מען בלייבט

אונטערעוועגנס ווי מען איז, נישט ליינען אנדערע זאכן, נאר תולדות פון פריערדיגע ערליכע אידן.

זאל דער אייבערשטער געבן מען זאל קענען מיט נעמען יום חתונתו יום שמחת לבו, אזוי ווי מען האט שוין גערעדט. א חתונה ברענגט מיט התחייבות פון ביידע זייטן, אונז זענען זיך מתחייב אונזער התחייבות וואס מיר האבן פאר'ן חתן, און דער חתן האט התחייבות צו אונז אויך. א אשה איז דער מאן מחוייב לרפאותה, נישט לאזן דאס ווייב זאל זיין קראנק, ער איז מחוייב צו באצאלן די דאקטער איר צו היילן וואס ער קען, דער אייבערשטער איז מחוייב מרפא זיין כלל ישראל. מזונות - וואס יעדע מאן איז מחוייב צו געבן פאר'ן ווייב, עס קומט זיך מזונות פאר כלל ישראל פונעם אייבערשטן. אז אונז וועלן מיר זיך צושטעלן צו דעם יום חתונתו יום שמחת לבו, ליגט א פליכט אויפן אייבערשטן, ער זאל זיך אויך צושטעלן דערצו.

דער אייבערשטער זאל געבן מען זאל קענען זיך פירן על דרך התורה, שפירן א טעם אין תורה, שפירן די גליקליכקייט וואס מען האט אז מען קען זיין א איד א עובד ה', דינען דעם באשעפער. יעדע דבר טוב וואס א איד טוהט, אפילו א קלייניקייט, האט א געוואלדיגע חשיבות ביים אייבערשטן. נישט צוריק האלטן זיך פון יעדע דבר טוב, אפילו א מחשבה טובה, ווי מען האט פריער גערעדט אפילו די אות ה' וואס איז נישט מער ווי א אתא קלילא, דארט ליגט די כח התשובה, מען דארף גארנישט טוהן דערצו, נאר האבן א גוטע מחשבה פארן אייבערשטן.

יעדער זאל געבענטש ווערן מיט כל מילי דמיטב, בשבועות יפקון מן גלותא, שבועות ברענגט אראפ א התעוררות צו די גאולה, זאל דער אייבערשטער געבן ונוכה ונחיה ונראה, אלע אינאיינעם זוכה זיין צו משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

לומדי תורה, אויף א אויסערגעווענליכע פארנעם די לעצטע פאר יאר, ביי אונז אין די קהילה און איבעראל איז דא שיעורי תורה, מען דארף מחזק זיין די אלע וואס האבן א חלק דערין, אנהאלטן דערין, דאס איז די איינציגסטע כח וואס אונז האבן מיר אין אידישקייט. ווייל עס איז אזוי שטארק די כח היצר אין די מדינה, האט דער אייבערשטער אריינגעגעבן א חשקת התורה אז מען זאל לערנען מער תורה, און אז מען לערנט ווערט די תורה א תבלין. ביי אונז לערנט מען יעצט מסכת יומא, מען וועט ענדיגן אי"ה אויף יום הקדוש, ווער עס האט זיך נאך נישט מיט געכאפט, קען אנהייבן אויך אינמיטן די מסכת, אינמיטן א פרק, עס איז נישט קיין נפקא מינה, מען קען ענדיגן ביז יום הקדוש א האלבע מסכת וואס איז נאך געבליבן. אז ער וויל לערנען א צווייטער לימוד, קען מען אויך לערנען, דער עיקר איז ליגן אין תורה, אויסניצן די פרייע צייט פאר לימוד התורה.

זומער ווען מען גייט אוועק, נישט אייביג ליגט די קאפ צו קענען לערנען שווערע לימודים, מען קען לערנען אויך גרינגע לימודים. עס איז דא אזוי פיל וואס מען קען לערנען, משניות, חומש רש"י, חק, און היינט איז דא זייער אסאך תולדות ספרים פון גדולי ישראל, פון פריערדיגע דור, עס איז שוין באשריבן זייערע מעשים, פון יעדן ספר קען מען האבן א געוואלדיגע ניצן. קוקן וויאזוי די פריערדיגע האבן זיך געפירט, מען זעהט די השקפת החיים, וויאזוי זיי האבן באטראכט זייער לעבן. יעדע ספר איז מלא שיינקייט, עס ברענגט ארויס ווי אזוי די תורה טוהט אויסאידלען א מענטש. תורה איז אזוי ווי יין, יין ארבעט איבער דעם מענטש, עס איז אנדערש דער מענטש נאכדעם וואס ער האט געטרינקען יין של תורה פון וואס ער איז געווען פריער. אסאך יראת שמים קען זיך א איד קונה זיין פון אזעלכע ספרים, צו דעם דארף מען נישט האבן קיין רואיגע קאפ אז מען זאל זיך דארפן מייגע זיין, דאס קען מען קוקן